

Eddig csak néztem, de most már látok is (Három nap a kunszentmártoni halászmesterképző iskolán)

November 15.

Ködös, esős reggel. Hat óra. A napos megrántja a csengőt, s ezzel elindul az iskola napi élete. Szokatosan a hely, hiányzik az otthoni élet, a gyerek, az aszszony, a hazai óra ketyegése és – minden.

– Hazahozhatná már a fát az erdőről – mondaná otthon az asszony, vagy:

– Sürgesse meg a gyerek csizmáját...

De itt erről szó sincs.

Itt olyanokat mondanak, hogy: „fizikai környezeti-tényező”, „élőhely” meg „termelésbiológia” meg oxigén, sőt hidrogén.

Űl az öreg halász az ágy szélén, megvakarja a feje búbját, és olyanokat kíván az elnöknek, aki ide küldte, hogy azt leírni semmiképpen sem lehet, de nem is volna illő.

Hiszen hazamenne, ha valami „jó” ok lenne, de jó ok nincs, amúgy meg szégyen lenne... A fene egye meg azt a „napfokértéket”, hát nem lehet anélkül halászni? Ezután szépen beveti az ágyát, megcsendül újra a csengő, reggelire csalogatván a halászmesterjelölteket.

Tejeskávé, puha kenyér. Hát hiszen jó-jó, de egy kis szalonna meg az a kis féldeci...

Szóval, csupa szomorúság. Alig tűnődik ezen az ember egy kicsit, máris újra nyavalyog az a csengő, mondván: előre öreg és fiatal halásznemzedék, kezdődik a tanítás, sőt – hogy csípje meg a pontytetű – a felelés is.

Hát, bizony – enyhén szólva –, nyikorog a dolog. Ki a fene gondolta volna, hogy ilyen bonyolult folyadék ez a víz? Víz hát: víz..., de hogy szén-dioxid meg hidrokarbonát... meg asszimiláció?...

Utálat!

– Majd meglátják egy-két hónap múlva, milyen egyszerű lesz mindez; nem is tudnak másként gondolkodni – vigasztalja a meghökkent társaságot a tanár.

– Beszélhetsz, tanár – gondolja az öreg halász –, ebbe úgyis belehalunk, s a mesét elmondhatod másnak.

Azután jön a tízórai, aztán az ebéd. Az ebédből duplázni is lehet, ami nem is rossz szokás.

Egytől háromig pihenő. Pihenő?? Hát hagyja az embert aludni a hidrogénion-koncentráció? Hát enélkül nem megy bele a ponty a varsába? Mi? Ámbár a víz most már mintha tisztulna...

Délután a jegyzetek készítése. Amit tanul, le is kell írni.

Hát még ez is! Negyven év alatt nem írt annyit, mint itt egy hét alatt, de a görcsös ujjak mintha puhulnának... A betűk lassan rendbe igazodnak, sőt a fogalmazás is, mintha... Nono, hát ezzel még ne dicsekedjünk.

Vacsora. Reszket a kezében a kanál. Ha hálót húzott volna, vagy jeget vágott volna, nem reszketne, de írni?... És ennyit írni... Pedig még hátra van a levél az asszonynak. És megírja azt is, hogy itt milyen szép és milyen jó minden. Hát szépek szép – patyolat ágy, fürdő, mosdó meg minden – de hogy jó?...

Tíz órakor már ágyban van mindenki. A napos megrántja a csengőt, s ezzel pontot tesz a nap után. De nem úgy az öreg halász, aki álmában is azt mondja:

– A környezeti-tényezők... a környezeti-tényezők az élőhely fizikai és kémiai tulajdonságai...

Mert álmában már tudja. De hát ez csak – álom.

Február 3.

Hat óra, reggel. Csak a hó világít és szól a csengő. Kinyílik itt is, ott is az ablak, persze nem levegővétel szempontjából, hanem mert tegnap jöttek meg a halászok szabadságról, s az ablak köze mint jégszekrény működik. A jégszekrényből kellemes illatok felhőznek a szobába..., az otthon és a néhai Siska emlékillatai. Hazai kenyér, sőt kalács is, az öreg halász pedig kimegy abba a bizonyos helyiségbe, ahol általában csak egyedül tartózkodik az ember. Lapos üvegcskét húz elő, és szájon csókolja. Hosszan. A WC-ben indiszkrét törkölyillat leng.

Ez tilos, de ma dolgozatírás lesz, amelynek címe: „Mit láttam otthon a halaszvizünkben, ami helytelen, és hogyan javítanám meg?” A dolgozatírás alatt mélységes csend. Csak az agyak kerekai mozognak, s ezek verejtékkal vannak olajozva. De – megy a dolog. Az öreg halásznak már fel se tűnik, hogy oxigénhiányról, fajsúlyról, lecsökkent életműködésről, sőt egy pénzmapocokról ír, amely mászkálásával izgatja a halakat, ami felesleges energiavesztéssel jár, s az ellenállást csökkenti a tavaszi betegségek ellen. Ezenkívül kemény kritikát gyakorol az otthoniak felett, akik nem tudják, hogy micsoda kincset érő népvagyon van a kezükre bízva.

A dolgozat „jó”, azaz négyes. Szép piros négyes, s az ebéd alatt kifejti, hogy mi a véleménye a halak téli táplálkozásáról, különös tekintettel a gyomortartalom-vizsgálatokra s az enyhe telekre. De azután elborul a tekintete, mert arra gondol, hogy jó-jó, ami eddig volt, csak meg lehetett tanulni – végeredmény-

ben nem is volt olyan nehéz –, de ezek a betegségek!? Ez a hasvízkór meg ez a fluoreszcens meg ez az ichthio... Nem, ezt már nem lehet megtanulni. Kár is hozzáfogni. Ez mind egyforma és mind más. Itt egy véglény, ott egy gomba, bacilus, vírus, penész, atka, vér, genny, hólyag, vizenyő... Hogy az a... Ezzel gyötrődik estig, míg csengettyűszó és sötétség nem borul a kopoltyúpenészre... („Részben sötét és részben világos foltok, és elhalás a kopoltyúlemezekén...”) Aztán elalszik.

Április 4.

Ragyogó reggel. És milyen szépen szól ma a csengő, ámbár már mindenki fent van. Ünneplőruha, fehér ing, fényes cipő és fényes arcok. – Hát ezt is megértük!! Egy autó is befut, mert a minisztérium is kíváncsi, mire adta a pénzt – a nép pénzét –, hiszen a hallgatók a fizetésüket is kapták, mintha otthon dolgoztak volna.

Kezdődik! Kezdődik a vizsga.

Az első öt jelölt beül a bizottság elé, kihúzzák a kérdéseket.

– Nyugalom – inti őket a tanár –, nyugalom. (Könnyű neki.)

Az izgalom kint is nőttön nő, és megrohanják az első ötöt, amint kijöttek. Mehet a következő öt...

– Na, hogy volt? Tudtatok?...

– Ne tegezz, öcsém, egy valóságos halászmestert!

– Ne marhászkodj, mit húztál?

– A rákról tartottam előadást a pestieknek, meg a kopoltyúpenészlől. Az álluk esett le...

– Jöhetnek a következők! Aztán egyszer csak – vége.

Ének, búcsúbeszéd. Sok szó esik arról a vizsgáról, ami majd – az életben következik.

Ebéd. Hát tudnak ezek a dunaiak, ami a halászlevet illeti, ámbár a vendégek sírnak, aminek nyilván az öröm, és nem a paprika az oka. Az a paprika, ami öli a bacilust meg a többi „elbontó” szervezeteket.

– Hát milyen érzés valódi halászmesternek lenni? – kérdik az öreg halászt.

– Az ojjan, tudod, hogy eddig csak néztem, de most már látok is.

Nemsokára indul a vonat. Nagy a búcsúzkodás, és lassan halkul az élet az iskolában. És délutánra elcsendesül egészen, de ötven szakképzett halászmesterrel több őrzi és népesíti a magyar halasvizeket.

(1954)

*

Megjelent a Halászatban c. folyóiratban, 1954. áprilisában. (1. évfolyam, 1. szám). Tartalmazza a Tűz mellett (2006) c. kötet.